

DEMOKRACIJA

Glavno vodilo v človeškem življenju je neprestano učenje, ki ga pa drugi ne smejo opaziti!

WINSTON CHURCHILL

Leto XII. - Štev. 13

Trst - Gorica, 1. julija 1958

Izhaja 1. in 15. v mesecu

NEOPRAVIČLJIV ZLOČIN Še o jalovi politiki

Nad obsodbo in usmrtiljivo Nagya in tovarišev se zgraža ves kulturni svet

Dne 16. junija zvečer je sovjetska agencija »Tass« sporočila svetu kratko a tem bolj tragično novico: »Budimpeštansko ljudsko sodišče je obsodilo na smrt bivšega madžarskega ministrskega predsednika Imre Nagya skupno z nekaterimi drugimi nekdanjimi voditelji stranke in vlade. Obsodba je bila izvršena.«

Sele naslednji dan, 17. junija ob 5. uri jutraj se je oglašil tudi budimpeštanski radio, da z zamudo seznanili državljane s to vsaj formalno madžarsko zadevo. Običajno napovedovalko je za to priložnost zamenjal napovedovalec, ki je s težkim, moškim glasom prebral 20 minutni komentar. Povedal je, da so bili poleg Imre Nagya obsodeni na smrt še: bivši obrambni minister Pal Maleter, bivši glavni urednik (v času od 1. - 4. novembra 1956) osrednjega partijskega glasila Miklos Gimes in dr. Jozsef Szilagyi, politični komisar od leta 1949. Nadalje štirje Nagy-jevi sodelovalci, bivši predsednik republike Zoltan Tildy, bivši državni podtajnik za kmetijstvo Ferenc Donath, Ferenc Janosi in Milos Ovasarhelyi, so bili obsodeni na zaporne kazni 5 - 12 let. Devet obtoženec Sandor Kapacsy, je bil obsodjen na dosmrtno ječo.

Po uradnem komentarju naj bi Nagy-a in njegovih osem sodelovalcev obsodili, ker so že pred izbruhom ljudske vstaje leta 1955, organizirali skupino, katere namen je bil zrušiti ljudsko republiko oblast na Madžarskem. Samega Nagya-a so poleg tega obsodili še veleizdaje, Sandorja Kapacsy-a in Pala Maleterja pa vodstva oboroženega upora. Svoje prave namene naj bi v pravem času maskirali s »socialističnimi« gesli, s čemer so uspeli prevarati in pridobiti za svoje protidržavne cilje veliko dobronamernih ljudi. Tudi izpricano spontano demonstracija budimpeštanskega prebivalstva dne 23. oktobra 1956; ki se je kasneje izrodila v vstajo, naj bi bila delo Nagy-jeve skupine. Eden izmed zarotnikov naj bi bil poleg tega v tesnih stikih z osebami iz britanskega veleposlaništva in uporniki naj bi bili povezani celo z »imperalističnimi« krogi v Zahodni Nemčiji. Nagy-u in njegovim sodelovalcem so sodniki tajnega sodišča še posebej zamerili, da so vztrajali pri svojih namerah še potem, ko so sovjetske čete že zadušile vstajo. To naj bi delali iz jugoslovanskega veleposlaništva v Budimpešti, kjer so si poiskali zavetje.

Komentar ugotavlja, da so Nagy in obtoženci zanikali svojo krivdo, a so jo kasneje pod težo dokazov, deloma priznali. Sodišče pa jih je - po dvajsetih dneh trajajočih procesov - spoznalo v celoti za krive in jih je obsodilo »v imenu vsega, ki bi v bodoče hoteli kovati zarote proti državi.« Prošnje za pomilostitev so bile odbite in tri civilne obtožbe so takoj naslednje jutro, menda v torek 17. junija, po madžarskem postopku dobesedno zadavili (s počasno dušitvijo), generala Pala Maleterja pa so kot vojaka ustrelili.

Stalinski postopek

To so suha dejstva kakor sledijo iz uradnih izjav, poleg tega se seveda šepeče in ugrajbe vse mogoče. Tako nekateri menijo, da procesa sploh ni bilo, da so Nagy in drugi na smrt obtoženi podlegli mučenju v ječi, kjer so jih skušali pripraviti do priznanj in izjav, katerih pa niso hoteli dati. Drugi zopet vedo povedati, da se je proces sicer vršil, toda neke v Sovjetski zvezi ali Romuniji in tudi smrtne obsodbe naj bi izvršili v tujini.

Kje in kaj je resnica, bomo najbrže dokončno izvedeli šele kasneje, tedaj ko bodo krivice komunistične diktature zrušene ali pa ko se bo v komunističnem svetu dokopal novinec, ki bo imel interes, da očrni svoje predhodnike. To je enkrat že napravil Hruščev in ni izključeno, da bodo nekega dne ugotovili, da je bil Nagy obsodjen po »sodni in obžalovanju vredni« pomotki. Takrat bodo tudi povedali, kje leži njegovo truplo, poiskali Maleterjevo vdovo in otroke, ki žive kot begunci v tujini. Vsem ubitim bodo priredili svečan državni pogreb, podoban Rajkovemu, ki so ga obesili ob prvem sporu med Titom in Kominformom.

Naj bo že kakor hoče, dejstvo je, da ima postopek proti Nagyu vse znake nekdanjih stalinskih procesov. Še slabši je Stalin je vsaj prirejal javne procese, Hruščev, ki je Stalinovo politiko obsodil, pa hladno likvidira svoje in sovjetske nasprotnike kar s tajnimi srednjeveškimi procesi. Tako je v Sovjetski zvezi izgubil glavo Berja in za njim še drugi, na Madžarskem pa zdaj Nagy in njegovi sodelovalci. Le uradna poročila, ki sledijo likvidacijam, so popolnoma v stalinskem slogu: žrtvam očitajo, da so se zarotile proti »ljudski oblasti«, da so se povezale z »imperalistično«, da so »vlele izdajalce«. V obtožnici proti Imru Nagyu-u in tovarišem ne manjka prav ničesar, kar ne bi na XX. kongresu KP Sovjetske zveze ožigal in obsodil Hruščev. Toda takrat se je Hruščev šele začel dvigati, zato je moral

očrtniti Stalina, da bi sam zablestel. Zdaj pa je na oblasti in hoče svojo oblast utrditi. Zato je pozabil na svoje nedavno idealiziranje, in hladnokrvno posega po Stalinovih receptih, na katerih sta doslej in s krvavimi črkami napisani najprej besedi: STRAH in TEROR.

Tako se notranja komunistična obračunavanja in vladanje zopet vračajo na staro raven, v posmeh vsem, ki so se udajali utvaram o možnosti notranje evolucije in postopne humanizacije komunističnih diktatur.

Kam merijo?

Ne pozabimo, da je bil Imre Nagy star komunist. Ko je leta 1955 prvič padel v nemilost, je imel za seboj že 37 let partijskega dela. Na svoj položaj se je vrnil po ljudski vstaji leta 1956. Sovjeti ga takrat niso prav nič napadali. Zanje je pomenil manjše zlo. Tudi po 4. novembru, ko so ga kljub Titu danim obljubam aretirali, so ravnali z njim in njegovimi sodelavci nekako z rokavicami. Internirali so jih v neki vili v romunskem letovišču Sinaji. Tam so bili sicer strogo nadzirani, a živeli so kar udobno. Kaj se je zgodilo, da so jih letos spomladi kar na lepem pripeljali budimpeštanske zapore, kjer so jim sredi junija vzeli življenja?

Vse kaže, da je bila Nagy-jeva glava potrebna Hruščevu zato, da posvari vse satelitske komuniste, ki želijo, da bi njihovo razmerje z Moskvo temeljilo na dejanskem medsebojem priznavanju narodne neovisnosti in državne enakopravnosti. Dokler je Hruščev še upal, da bo Tita spravil v svojo ogrado in mu nato porezal rogove in ostrigel diako, je smatral za potrebno, da ga s trdimi postopki proti titoizem ne opozori na nevarnost poti, pa kateri ga je vodil. Če bi enkrat imel Tita zopet v svojem komunističnem taboru, bi vstousmerjenost bila vzpostavljena, razni komunistični samostojneži, v raznih satelitskih državah ne bi bil več tako nevarni in Moskva bi bila z njimi morda lahko bolj prizanesljiva. Ko pa je po novem sporu s Titom postalo jasno, da iz te moke ne bo takšnega kruha, kakor so si ga v Moskvi želeli, so udarili. V opominu Titu, ki vztraja v svojem krivoverstvu, in svarilo Gomulki,

ki je skušal zaviti v podobno smer in za opogumljenje vseh zvestih, je Kremelj želel pokazati, da z uporniki ne pozna milosti. In zato, zaradi tega hladnega političnega računa, ne pa zaradi svoje že dve leti stare in še zelo dvomljive krivde, so Imre Nagy in tovariši morali izgubiti svoja življenja, komunistične dežele pa zajema nov val terorja.

Ves kulturni svet, ki je razen v redkih izjemah, doživljal podobne tragedije kvečjemu v daljnem srednjem veku, pa ostaja zgrožen nad takšnim hladnokrvnim ubijanjem. Zgrožen je, da se to lahko dogaja v prosvetnem dvajsetem stoletju, da dela to režim, ki se proglasa za naprednega, da je tako postopanje vsiljeno narodom, ki imajo drugačne in stare kulturne tradicije. Zato enodušno dviga svoj protest proti temu zločinu, za katerega ni opravičila.

ZMAGOVALCA V BUDINPEŠTI

Dogodki po svetu

TUNIS IN FRANCIJA sta sklenila sporazum, po katerem bodo vse francoske čete, ki so nastanjene izven pomorsko letalske baze v Bizerti, v štirih mesecih zapustile tunizijsko ozemlje. Najkasneje do 1. oktobra pa bosta obe vladi začeli razgovore očasnem statusu pomorsko-letalske baze v Bizerti, za katero obe vladi priznavata, da spada pod tunizijsko suverenost. Na podoben način bo urejeno tudi vprašanje francoskih čet v Maroku, kjer ohranja Francija samo letalska oporišča. Za začetek bo za poveljnika tamkajšnjih francoskih enot imenovan letalski general.

Novi sporazum s Tunizijo je bil sklenjen brez tuje posredovanja. Z njim je De Gaulle dal Tunizijcem več kot so jim bile pripravljene nuditi prejšnje vlade. Zato so nekateri desničarski poslanci vprašali kako to, da je treba danes braniti nekaj samo zato, ker je to napravil De

Gaulle, medtem ko so še včeraj zaradi občutno manjših koncesij, padle številne vlade.

Priznati pa je treba, da je De Gaullova poteza realistična in če bo s podobno hrabrostjo in širokogrudnostjo reševal tudi druga viseča severnoafriška vprašanja, potem ni izključeno, da bo uspel.

2., 3. in 4. julij bo nov važen mejnik v razvoju francoske afriške politike. Te dni bo namreč De Gaulle zopet obiskal Alžir, kjer mu generali nekam rastejo čez glavo. General Salan je namreč začel nadomeščati civilne prefekte z generali, za kar mu De Gaulle ni dal pooblastila.

NOV NACRT ZA CIPER, ki ga je premier Harold Macmillan 19. junija predložil britanski spodnji zbornici, predvideva, da bi Ciper še sedem let ostal kolonija, čeprav s široko samoupravo, ki bi jo izvrševalo krajevno prebivalstvo. Velika Britanija priznava grške in turške interese na Cipru in vabi ti dve vladi naj sodelujeta v otoški upravi. Kot naslednjo stopnjo bi Velika Britanija bila pripravljena ustanoviti nekakšno mešano britansko-grško-

turško oblast nad otokom. Prebivalstvo bi po tem načrtu volilo dve ločeni skupščini, eno grško in eno turško. Ti bi imeli zakonodajno oblast v zadevah, ki se tičejo ene ali druge narodnostne skupnosti. Z otokom pa bi upravljal poseben svet, kateremu bi predsedoval britanski guverner. V njem bi pa sedeli po en zastopnik Turčije in Grčije, štirje ministri, ki bi jih imenovala skupščina otoškega prebivalstva grške narodnosti in dva ministra, ki bi jih imenovala skupščina izvoljena od otoškega prebivalstva turške narodnosti. Ko bo enkrat vpostavljen red bodo britanske oblasti preklicale vse izjemne zakone in oločani, ki so bili obsodeni na pregnanstvo, se bodo lahko vrnili. Med temi tudi škof Makarios.

Ni pa verjetno, da se bo to tako kmalu zgodilo. Škof Makarios je namreč takoj izjavil, da spada ciprsko vprašanje v izključno pristojnost ciprskega prebivalstva na eni in britanske vlade na drugi strani. S tem je dal vedeti, da ne priznava Turčiji nobene pravice do vmešavanja. Grška vlada tudi ne soglaš, ker zahteva ves otok zase, prav tako ne turška, ki zahteva delitev otoka med Turčijo in Grčijo. V tem ozračju se neredi in atentati nadaljujejo, čeprav v manjšem obsegu kot pred petindvajsetimi dnevi, ker so na otoku že prisotni številni novi britanski oddelki.

EDELA STRELCOV, znani nogometaš, ki so ga nepričakovano potegnili iz sovjetske reprezentance neposredno pred tekmo za svetovno prvenstvo, je v zaporu pod obtožbo posilstva. Aretirali so ga v neki »dačiji« (vili) v okolici Moskve, kjer je s prijatelji priredil orgijo. »Komomolskaja Pravda« ga navaja kot žalosten primer razbrzdane mladine, posebno športne, kateri izpregledajo in nudijo vse, samo da ostane v tem ali onem klubu. Casopis tudi navaja kdo vse je nudil Strelcovu zaščito in obilje denarja, ki so ga morali delavci tovarne, v katere moštvo je igral, zaslužiti z znojema.

Tudi v sovjetskem, vsaj formalno nepoklicnem športu je torej veliko gnjilega. Potem naj se pa čudimo razvajanosti nekaterih zahodnih poklicnih športnikov! Ti vsaj ne tajijo, da brade žogo samo za denar in so s tistimi, ki jim več da.

PROTIAMERISKA GONJA na Madžarskem naj bi imela za cilj prekinitev diplomatskih stikov z Združenimi državami. V tem primeru bi vsi ameriški diplomati morali zapustiti Madžarsko in kardinal Mindszenty, ki se je zatekel na ameriško veleposlanstvo, kjer živi še danes, bi zopet padel v roke Kadarjevi policiji. S tem bi se madžarski komunisti rešili velikega in nevarnega nasprotnika.

njegovega »Novega lista«. Res je, da ta skupina ni številna toda o njenem dozdnevem vplivu so bila izrečena že tako različna mnenja, da si je vredno stvar pobliže ogledati. Zadnje volitve nam namreč nudijo poučljivo gradivo. Skupina dr. Besednjaka se za volilno odločanje ni pridružil nobeni drugi slovenski stranki, temveč je zavzela popolnoma samostojno stališče. Zato lahko s precejšnjo gotovostjo prehtamo njeno politično moč.

Na dlani je, da je prišel dr. Besednjak pred leti v Trst z namenom, da pripravi demokratične Slovence do pomirljivejšega stališča do obstoječe titovske diktature. Če pa bi to ne šlo, potem bi bilo treba pač zmešiti njihove vrste s prepri in spletkami ter pridobiti zase čim več bi bilo mogoče. Na osnovi dr. Besednjakovega dosedanjega dela so taki zaključki izhodišče, s katerim lahko opredelimo njegovo stališče.

Prva točka zastavljenega programa se dr. Besednjaku ni uresničila. Demokratični Slovenci na Tržaškem in Goriškem predobro poznajo današnjo jugoslovansko stvarnost, da bi mogli, pa čeprav samo z molkom, odobriti režim, ki vlada v mafični domovini. Celu v katoliškem krogu, kjer je dr. Besednjak s spretnim manevriranjem s krščanskimi načeli, s svojo preteklostjo predfašističnega poslanca v rimskem parlamentu in razvnanjem nerazpoloženja do oseb, ki niso po rodu Primorci, v začetku pospravil nekaj sádov, so se mu karle kmalu podrle. Krog prijateljev, ki jih je imel predobiti med duhovščino in posvetnjaki, se zadnja leta krči, ne pa širi. Izgubo »Krščansko-socialne zveze«, ki si jo je dr. Besednjak z nenadnim izigravanjem prisvojil, so nekomunistični katoliški Slovenci na Tržaškem nadomestili z ustanovitvijo »Katoliške skupnosti«. Pri Slovenski demokratični zvezi v Trstu in Gorici pa dr. Besednjak sploh ni prišel niti do sape.

Tako je preostala samo druga točka programa: umetno ustvarjanje preprirov in nesoglasij. Ko se je izkazalo, da ni mogoče zavzeti »Katoliškega glasa«, je začel izhajati »Novi list«. Brezkrvna »Krščansko-socialna zveza« pa živali v obliki gostilniškega omizja. S teh dveh pozicij in s stalnimi osebnimi obiski, ki si jih lahko privoščijo kot poklicni politik, saj razen te nima nobene druge zaposlitve, vodi dr. Besednjak zadnja leta svojo politiko.

Prav lahko si predstavljamo koliko finančnih sredstev zahteva takšno delo. Toda kje in kako jih dobi, je dr. Besednjakova zadeva, ki nas danes ne zanima. Važnejše pa je ali so zadnje volitve pokazale, da ima njegovo prizadevanje še kakšen smisel, ali so rezultati sorazmerni stroškom, kakor tudi pomenu, ki mu ga nekateri pripisujejo.

Dr. Besednjak je v »Novem listu« pozval svoje pristaje in sploh Slovence naj na Goriškem glasujejo za M. A. R. P., to je za avtonomistično gibanje v Severni Italiji, na Tržaškem pa za Independentistično fronto, ki je bila kar je v našem primeru značilno s titovcem bolj pri srcu kot Tržaška unija. V obeh primerih je torej pozval volivce naj zapajo svoj glas dvema neslovenskima in pri tem še nepomembnima skupinama. Dopustil je tudi bele glasovnice.

Če bi bil dr. Besednjak res tako vpliven narodni oče, kakor (Nadalevanje na 2. strani)

Slovenski glas proti komunistični krvoločnosti

Na Skupni seji SDZ in SKS v Trstu, dne 23. junija 1958 so zastopniki obeh slovenskih političnih strank soglasno sprejeli naslednjo

RESOLUCIJO

Slovenska demokratična zveza in Slovenska katoliška skupnost v Trstu kot zastopnici slovenskih demokratov se z gnevom v duši pridružujeta ostalemu kulturnemu svetu v njegovi najstrožji obsodbi krvoločne komunistične tiranije, ki je pred vsem svetom spet razgalila v vsej grozoti svojo brutalno in krvoločno naravo. Le to in pol potem, ko so boljše-
viški tanki in topovi v krvi zadušili ljudsko vstajo madžarskega naroda za neodvisnost in svobodo, je komunistična tiranija verolomno v srednjeveško tajnem procesu pogrnala na večala neustrašne borce in voditelje ljudske revolucije Imre Nagya in Pal Maleterja samo zato, da z vislicami strahuje narode in posameznike, ki so končno pričeli spoznavati, kako pogubonosni je za človeštvo komunizem.

Ob tem dogodku ponovno opozarjamo vse one, ki pri nas in v svetu še verujejo v komunistično poslastenstvo o odrešitvi in osrečitvi človeštva in sveta, kakršni bi bil v demokratičnih zahodnih državah komunistični raj, če bi po kakih katastrofalni nesreči zavladal »novi razred« komunizma.

Trst, na Kresni večer 195

SLOVENSKA DEMOKRATSKA ZVEZA
SLOVENSKA KATOLIŠKA SKUPNOST

VESTI z GORIŠKEGA

Volč svoje čudi ne menja Poplava v Benečiji

Ko je po Stalinovi naravni ali nasilni smrti Hruščev njegove zločine obsodil in napovedal konec nasilja ter začetek demokratizacije življenja v komunističnem svetu, ki da se ima voditi kolektivno in ne po eni sami osebi, kar nujno privede v kult osebnosti s težkimi posledicami osebne diktature, zgrešenosti, sumničanja, krivičnega ovajanja in terorja nad nedolžnimi, so v novo napovedi verjeli le tisti maloštevilni lahkoverneži, ki ne poznajo komunistov in njihove zvižgane in zločinske čudi.

Hruščev je bil vedno eden od Stalinovih ožjih sodelavcev in kaže, da je po svoji naravi prav tako krvoločni kot je bil Stalin sam, saj se je izuril v njegovi šoli. Le naivneži utegnejo misliti da je imel Hruščev čiste roke in čisto vest pri Stalinovih umazanijah. Le v tem se Hruščev od Stalina razlikuje, da je precej zvit, toda otroško naiven, ko misli, da utegne prevarati zahodni demokratični svet s trditvijo, da je in hoče biti demokrat, miroljuben demokrat, da je za vsako ceno proti nasilju in vojni.

Zahodni svet ga je hvala Bogu precej zgodaj spoznal, da je navaden komunistični širokoustni aktivist. Ta aktivist na najvišji stopnji sovjetske politike in diplomacije faktično in predržno zasleduje cilje komunistične partije, ki se ni in se ne bo odrekla svojemu programu zavladaanja po svetu.

Gorje zaupati in popuščati

Vse kar Hruščev izusti laskavega za zahodni demokratični svet je laž, je izraz preračunane zvižgane komunistične vodilne misli; je prevara, ki utegne imeti najhujše posledice.

Gorje zahodnemu svetu, gorje vsemu človeštvu, če Zahod samo za trenutek popusti in se odloči, recimo tudi samo za polkus, da sprejme Hruščeve predloge glede razorožitve, splošne ali delne.

Od vsega začetka Hruščevega pojava stojim na strani Dulessa in ga obdružujem, ker se mi zdi, da edino on najbolje pozna Hruščeva in njegovo peklensko zvito taktiko. Duless ve, da Hruščev lovi zahodne sile v svojo mrežo smrti, kakor pajek muhe!

Hruščev in njegovi ne marajo sploh nobenega sporazuma z demokratičnim svetom. Vsi predlogi za razorožitve, za splošno pomirjenje i. p. so le uspanka, ki bi jo komunisti zahodnemu svetu radi podtaknili, da bi ga prevarali. Vsi diplomatski sestanki so se izjalovili zaradi komunistov, ki sporazuma ne marajo. Predloge za razorožitve in pomiritev pa stavljajo zaporedoma na pretek, kadar jim preti nevarnost od znotraj ali od zunaj.

Obup v komunistič. svetu

Usmrtni Nagya, Maleterja in drugih madžarskih komunistov, ki se je, kakor vse kaže, izvršila na ukaz Hruščeva, zgovorno priča v kakšnem obupnem položaju so se sovjetski komunistični mogotci znašli, ko se jim ljudstva satelitskih držav upirajo in iščejo svobodo za vsako ceno. Strah jih je, komunistične mogotce, zato ubijajo, ker menijo, da mrtvi niso nevarni. Motijo se, ker mučenstvo zah-teva, da se krivica popravi, mučenstvo podžiga k upor in v boj za zmago resni-ce in za doseg svobode.

Usmrtni Nagya, Maleterja in drugih se mi kot nemoralno zločinski dejanje komunističnih mogotcev in tiranov, gnusi, ker predstavljajo višek človeške podlosti in pozverjenosti. Omikani svet je obstrmel nad tako predrzno in še enkrat ostro obsodil zločin. Stokrat, tisočkrat je že tako obstrmel in obsodil. In še bo obstrmel in obsodil, kajti komunisti se brez nasilja ne morejo držati na oblasti, a zločin nad svojimi lastnimi sodelavci jim je, ob danih priložnostih, najslabše dejanje, saj so pač goli materialisti, brez duševnosti in brez sočutja. Poleg tega jim je taka vrsta usmrtnice ne-akoj prijetno zadoščenje, češ, da ga zahteva in opravičuje pravica proletarske revolucije in njen končni cilj, zraven pa še izgovor, da so žrtve le sovražniki proletarske revolucije, socialdemokrati in ne pristni komunisti.

Plačilo sopotnikom

Tako komunisti plačujejo svoje sopot-nike, svoje sodelavce; tiste, ki so jim pomagali do oblasti in na oblast. Koliko neosocialistov in nekomunistov pa je ne-koč padlo ob takem sodelovanju Nagya in drugih s sedanjimi njihovimi krivniki? Dolga procesija mučnikov se vleče po madžarski zemlji, po Poljski, Češkoslo-vaški, po Rusiji, Jugoslaviji, Romuniji, Albaniji in Kitajski. V to tragično pro-cesijo so zdaj vstopili še Nagy in drugi Madžari. Pa se bo še daljšala ta pro-cesija groze. V njej so mučniki in muči-telji, sodniki in obsojenci, krivi in nedol-žni. Smrt je pravica in v grozoti svoje tišine. Smrt ne govori, nima besede!

Zivi pa sodijo, morajo soditi in ločiti, da se krivica ne ovekoveti, da ne izgine spomin na mučeništvo nedolžnih in pravičnih.

Obdružujemo Nagya in druge sedanje žrtve ter jih pomilujemo zaradi zločina, ki je bil nad njimi izvršen.

Ne moremo pa in ne smemo pozabiti, da so nekoč tudi sami uganjali krivico,

ko so stali na strani tlačiteljev in muči-teljev ne da bi spregovorili besedo v prid tolikih nedolžnih žrtv, če že niso bili sami tlačitelji in mučitelji.

Spoznali so, da so na krivi poti in izrabili priložnost ter se hoteli otesti preteklosti in stopiti ter nastopiti zopet pravo pot resnice in pravice, poštenosti in svobode.

Skešanim je greh odpuščen, toda zgo-dovina je neusmiljena. Ona govori in obtožuje tudi Nagya, Djilasa in druge njim podobne.

Ko premišljujem o usodi, ki jih je zadel sem prepričan, da se pravzaprav v krogu vseh rdečih mogotcev in tiranov, komunistov in njihovih pomagačev, ne-prestano bije ostra borba za oblast, boj za nadoblast, strasten boj za osebni dvig. Eni bi druge radi prekosili in jih nad-vladali. Kdor igra izgubi, je obsojen uni-čenju, smrti pred puške ali na vislicah po kratkem zgoli je formalnem a naj-večkrat tajnem procesu.

Volč ni jagnje

Gre za boj med volkovi, ki tulijo in se medseboj koljejo kakor zverine brez človeškega čuta in sočutja. Zakon džungle! Tako je med njimi bilo in tako bo v naprej, dokler jih čas tako ali tako ne izbriše. Volk svoje čudi ne menja, komunist svojih nasilnih metod tudi ne.

Zato tudi ni upati na resno spamo-tovanje in spreobrnjenje takih nasilnikov. Nihče od njih se ni spremenil, niti sam Tito se v ničesar ni preobrazil, ampak so ga samo okoliščine prisilile k neke vrste zmernosti in diktatorskem samodr-štvu; to pa zato, ker mora upati v milost zahodnega sveta pred nemilostjo rdečega Vzhoda, ki ga zalezuje, da bi ga spravil na vislice.

Priložnostno prihaja boj med rdečimi volkovi zahodnemu svetu seveda prav. Za-radi tega mora Zahod jemati navidezno žrtve močnejših in ostrejših volkov v zaščito in obrambo, ji pomagati da se ohrani izven ostrejših smrtonosnih krem-pljev, kar je taktično tudi prav.

Morda se je le Djilas resnično kesal

svoje preteklosti, a do danes Djilas ni še obsodil komunističnih zločinov nad nedolžnim jugoslovanskim ljudstvom, iz-vršenih v času, ko je on imel v vladi odločujočo in odgovorno besedo.

Tito je po letu 1948, po znani obsodbi Kominforma, večkrat pomislil obojene kominformiste, to je komuniste, nekomu-nistov pa se je zelo, zelo redkokdaj spom-nil. Se te dni je bila nad nekimi bivšimi četnikom v Srbiji izrečena in izvršena smrtna obsodba. Zalostna je ugotovitev, da mora ljudstvo danes izbrati med Hru-ščevom in Titom ter želiti drugemu zmago nad prvim, za čeravno je drugi dejanski odgovoren za trpljenje vsega jugoslov-an-skega ljudstva.

Saj vedo vrabci na strehi, da so ude-leženci komunističnega kongresa v Ljub-ljani bili edini komunisti vse Jugoslavije in da so predstavljali le sebe. Za seboj nimajo ljudstva, nimajo mladine, nimajo izražencev.

In če naravne ali drugačne smrti, ko ga boljševoiki zalezujejo, Tito izgine, kdo bo kos Hruščevu? Nihče mu ne kos. Bo-ljševoiki bomo imeli pri Fernetičih, v Solkanu, na najzahodnejši meji slov-an-skega sveta.

Iz ust nekaterih naših titovcev na Trzškem in na Gorškem smo slisali besede zgražanja nad umrtitvijo Nagya. »Mi socialisti kaj takega ne počenjamo!« so se premišljevali širokoustili, da bi svo-jo preteklost prekrili.

Tega pa ne, tovariši titovci, vaše pre-teklosti, v kolikor gre za tiste, ki ste ukazovali, mučili in sploh nasilje delali, ne bomo pozabili nikoli. Vedno bomo s prstom kazali na vas, ki ste bili, ste in ostajate komunisti! Poznamo nedolžne in dobrosrčne med vami ter verjamemo, da zločina niso zagrešili, ker so bili in ostali pošteni in zanesljivi. Ničesar ne koristijo pravi partijski splošnim sloven-skim koristim, toda zločinov ne delajo. Po-znamo pa prav dobro tiste, ki nosijo greh v sebi in ki ne vidijo ure, da bi se še spravili nad nas nekomuniste. Pa jim ne bo uspelo nikdar več! Tudi oni so krivi takega položaja našega ljudstva v Italiji.

a-

Fanfani sestavlja novo vlado

Po otvoritvi nove poslanske zbornice in senata je Zolijeva vlada podala ostavko in predsednik republike Gronchi je na-logo za sestavo nove vlade zaupal glav-nemu tajniku demokratske stranke Fanfaniju. Ta je sklenil posvetovati se z vsemi strankami zastopanimi v poslanski zbornici in senatu, ker skuša sestaviti vlado, ki naj bo stalna. Najprej se je po-gajal s Saragatovimi socialdemokrati, s katerimi je tudi dosegel sporazum za so-delovanje v vladi. Ti poslednji dobijo štiri ministrska mesta, to je finančno, javnih del, državne udeležbe pri podjetjih in na izbiro ministrstvo za pošte, ali za promet ali pa industrije. Poleg tega zase-dejo še pet mest državnih podtajnikov pri raznih ministrstvih.

Saragat sam ne misli postati osebno član vlade.

Republikanci so dali besedo, da bodo Fanfanijevo vlado podprli ne, da bi sto-pili tudi v vlado. Fanfanijevo vlado pa bodo podprli tudi nemški parlamentarci s Tirolskega in pa poslanec Olivetti.

Vlada bo tako imela večino glasov in upati je, da bo res stalna.

Občinska seja

V sredo 25. junija se je vršila seja goriškega občinskega sveta, katere so se udeležili tudi naši trije svetovalci dr. Sfiligoj, dr. Kacin in učitelj Suligoj. Svet se je oddolžil spominu pok. senatorja An-tona Rizzattija iz Trziča in rektorja tr-žaške univerze prof. Ambrosina ter tudi žrtve komunističnega nasilja na Ogrskem, Nagya in drugih. Komunistična svetoval-ca sta sicer izjavila, da je dogodek kot tak na Ogrskem tudi nje težko prese-netil, da pa predstavlja le zaključno po-sledico dogodkov iz leta 1956 in ne kako novo obdobje. Po svoje sta potem klicala k zaupanju v svetu in delovanju za mir.

Nihče se seveda z njima ni strinjal in nekateri so jima celo ostro ugovarjali! Za našo skupino se je svetov. dr. Sfiligoj pridružil sočustvovanju zaradi smrti sen. Rizzattija in rektorja prof. Ambrosina. Kar se pa dogodkov na Ogrskem tiče, je dejal, da njegova skupina, še zaradi ideolo-gije, ki jo nosi, obsoja vsako nasilje.

Nato je svet načelno odobril pogodbo z INA - CASA za ureditev lastninskega položaja v treh okoliših (Ponte del Tor-rione, ul. Carso in ul. Br. Pavia), kjer so nastala nova naselja z zgradbo raznih stanovanjskih blokov. V podrobnostih bo svet pogodbe pozneje še predlagal in o njih razpravjal. Odobril je tudi zameno nekega zemljišča z upravo nove bolnice v ul. Vitt. Veneto, na trgu Battisti, trgu sv. Antona, ul. Alviano ter Rdeči hiši. Na križišču ulice Leoni pa bodo postavili visoko luč (lampeggiatore) za urejevanje prometa. K zadevi avtomobilskega pro-meta po mestu so se oglasili razni svetov-enci ter predlagali ukrepe za boljšo ure-ditev tega vprašanja.

Nadalje je svet preklical svoj sklep

od 4. 10. 1957 za najem 44 milijonskega posojila po 7 odst. pri »Cassa di Previdenza« plačilnega v desetih letih in z novim sklepom potrdil najem takega po-sojila pri »Cassa Depositi e Prestiti« po 5,80 odst. odplačilnega v 35 letih.

Folkloristični družbi »Santa Gorizia« so odobrili 50.000 lir prispevka, za za-stopnika občine v upravnem svetu go-riške Hranilnice pa je bil potrjen g. Jan-che.

Seja provincialnega sveta

Na izredni seji 14. junija, katere se je udeležil tudi naš svetovalec dr. Makuc je provincialni svet odobril več odborovih sklepov upravnega značaja. Med temi: proračun za leto 1957, in tudi za leto 1958; najem posojila za kritje zadetnih primanjkljajev; obnovitev in dopolnitev raznih zavarovalnih pogodb proti požaru in drugim neugodam; pogodbo za dobavo mesa umobolnici za drugo polletje; ure-ditev položaja bivših avstrijskih pro-v. uslužbenec, upokojenih pred letom 1927, ko je bila provinca obnovljena. Nadalje je svet imenoval prov. zastopnika v šol-skem provincialnem svetu, ter zastopnika v komisiji za pomoč zapuščenim nezakon-ski deci. Na prošnjo goriške občine je določil prispevek 150.000 lir za leto 1957 šoli industrijske umetnosti v Gorici, 100.000 lir strokovnemu zavodu za indu-strijo in obrtništvo v Gorici in 100.000 lir pridateljem tržiškega pusta.

Sklenil je tudi, da se dečji zavod »Duca d'Aosta« v Gradiški premesti v Gorico.

Končno je svet obravnaval zadevo koš-nje na goriškem letališču (na Rojah), kjer so najbolj zainteresirani kmetje iz Standra in Sovodnjah. Do sedaj so tu kosili travo ti kmetje, na podlagi spora-zuma in plačila goriškemu »Aeroklubu«. Letos pa je letališče prišlo pod upravo poveljstva »II. Zona aerea di Padova«, ki je za košnjo razpisalo javno licitacijo, na kateri je zmagala tvrdka Gionchetti iz Gorice. Ta pa je najbrž ugotovila, da če bi sama kosila travo, ne bi imela dobička. Zato je pravico košnje odst-po-pila družstvu neposrednih obdelovalcev zemlje, t. j. kmetovalcem iz Gorice, Stan-dreja in Sovodnjah in sicer pod istimi pogoji, pod katerimi je dosegla pravico košnje. Tako dejansko uživajo naši kme-tovalci isto košnjo na Rojah, kakor so jo uživali do sedaj brez doplačila oz. nedopustnega zaslužka tretjih špekulan-tov. To je zelo važno, ker pri tej košnji prejemajo dober del krme za domačo živino.

Razdor v Steverjanu

V Steverjanu je županstvu prejelo do-loženi znesek za zgradbo ene stanovanj-ske hiše. Občinski svet je sklenil, da se ima poslopje zgraditi na Bukovju. To pa menda ni vseh orožnikov, ali enemu od njih. Pravijo, da so orožniki pisali na

Silna nevihta, ki je v noči na nedeljo 22. junija divjala nad videmsko pokrajino, je prizadela najhujše Nadiško dolino, kjer je reka tako strašno narasla, da je ne-usmiljeno poplavila polja in vasi.

Voda je uničila vse, kar je srečala na svojem divjem teku, ni pa k sreči zahte-vala človeških žrtv. Povzročena škoda je zelo visoka, saj so bili uničeni skoraj vsi poljski prideljski in tudi ceste in mostovi so bili tako razdejani, da je marsikateri kraj ostal popolnoma odrezan od ostalega sveta.

Narasla Nadiža je povzročila tudi že-lezniško nesrečo na progi Videm-Gorica. Pri Manzanu se je namreč udrl most, kar je imelo za posledico, da je tovorni vlak, ki je tedaj vozil čez, iztril.

Poleg tega je voda napravila za 200 milijonov lik škodo tvrdki stolice Fornasarih iz Manzana. Tudi reka Ter je silno narasla in njene vode so povzročile ve-likansko škodo.

Vsega skupaj cenijo škodo zaradi ne-urja v videmski pokrajini na okrog dve milijardi lir. Pristojni minister je obljubil pomoč!

ŠOLSKI USPEHI na gimnaziji, liceju in učiteljske

IV. razred gimnazije - Izdelala: Majda Massera, ponavljalne izpite imajo trije dijaki.

Dijaki V. razreda gimnazije, ki so pri-puščeni k sprejemnemu izpitu za prvi licej: Ernest Anselmi, Walter Appe, Marija Cescutti, Aleš Cussigh, Venceslav Deve-tak, Marija Elsbacher, Pavel Mauren-sig, Evelina Paulin Spes, Hilarij Pellicon, Adolf Peršolja, Salvatore Venosi.

Prvi licej - Izdelali: Marjan Bednarich, Franc Cernic, Ksaverij Kleindinst, Lucija Komac, Franka Visintin; popravljalni izpiti ima šest dijakov.

Drugi licej - Izdelala: Emidi Sussi in Mirko Primosic; popravljalni izpiti imajo trije dijaki.

Tretji licej - Dijaki ki so pripuščeni k zrelostnemu izpitu: Jožko Bednarich, Renato Brauc, Ivan Bregant, Anararija Budihna, Aleš Gruden, Jožef Jarr, Lio-nello Savo Sfiligoj, Branko Stigari.

Prvo učiteljske - Izdelali: Leopold Devetak, Marko Paulin, Jožko Vidmar;

popravljalne izpite ima pet dijakov. Ni-so izdelali štirje dijaki.

Drugo učiteljske - Izdelala: Josip Cei in Hadrijan Corsi.

Tretje učiteljske - Izdelala: Marija Iachin in Viojlica Sereni; popravljalni izpiti imata dva dijaka. Zavrnen je bil en dijak.

Četrto učiteljske - K učiteljskem u-sposobnostnemu izpitu so pripuščeni: Silvana Berlot, Viljem Cerno, Emilija Cernic, Wanda Ceschia, Adrijana Dorini, Severina Gomisech, Bruna Marussi, Ma-rija Pacorini, Jožeta Peric, Marija Ra-detti, Marija Saksida, Ivano Tomasettig.

Cez V. razred gimnazije za sprejem v I. licej so izdelali: Appe Walter, Cescutti Marija in Paulin Evelina. Popravni izpiti ima 7 dijakov, eden je bil zavrnen.

Akademski klub razstavlja slikarske izdelke najmlajših

Letos je goriški Akademski klub pri-redil drugo razstavo slikarskih izdelkov najmlajših od 22. do 29. junija v šolskih prostorih v ul. Randaccio 22.

Razstavljeni so bila dela dijakov in dijakinj nižje srednje in strokovne šole v Gorici. Ogledali smo si vseh štirideset del in se ob vsaki sliki nekaj časa ustavili, kot da bi hoteli dati priznanje sliki in njegovemu avtorju.

Kot so prireditelji razstave v vabilu napisali in na otvoritvi povedali, ne gre za umetnost kakih mojstrov, ampak za izraz prvih vtisov in prvega doživljanja naših najmlajših, ki se še učijo in želijo »nekaj« postati.

V tem stremeljenju smo našim najmlajšim hvalni za trud in dobro voljo, saj so slike tudi lepe in dopadljive: Tulipani, Pevski most, Nočna nevihta, Gozd, Istr-ska obala, Jesen, Hiša v snegu, Soča, Planisko jezero, Planinska kočica, Bli-žajoča se nevihta, Sejm, Zivljenje na mor-skem dnu, Mesto ob reki, Jezero, Gorska pokrajina, Cerkev na planini, Ob morski obali, Zaton na morju, Bosanski motiv, Pogled s terase, Cesta, Cvetlice, Planinski svet, Tihi odmor, Starodavno mesto, Po-krajina, Hiša na samem, Pogled z okna, Dekliški obraz, Vas Most čez Vipavo, Vas na bregu, Planinska domačija, Jesen, Moj dom, Belopeško jezero, Alpsko jezero.

Nagradjeni so bili: Di Battista Anka za »Nočno nevihto«, Zavadlav Ivan za »Je-sene«, Sedmak Zdravko za »Starodavno mesto«, Rossi Mojana za »Planinski svet«, in Peršolja Boris za »Cesto«.

Naslovna stran vabila na razstavo je opremljena z delom Ivana Jarca »Sejma«, pa ga nismo našli med nagradenci. Čudno...

Vsekakor je razstava uspeša in želiti je, da bi se vsako leto ponavljala.

Spomenik bersaljerju

V nedeljo so v Gorici na trgu Battisti ob veliki udeležbi bersaljerjev iz vseh krajev Italije odkrili spomenik junaške-mu bojevniku iz prve svetovne Enricu Toti-ju. Enrico Toti se je v prvi svetovni vojni, čeravno brez ene noge, prijavil kot prostovoljec. Boril se je na Krasu, kjer je v bitki, ko je iztrlel vse naboje, že smrtno zadet vrgel proti sovražniku svoje bergele.

Še o jalovi politiki

(Nadaljevanje s prve strani)

si domišlja, potem bi omejeni poziv moral povzročiti znatno povečanje glasov, ki sta jih do-bili ti dve skupini v slovenskih občinah.

Toda kaj se je zgodilo? V štirih slovenskih občinah na Goriškem (Doberdob, Dolenje, So-vodnje in Steverjan) je dobil M. A. R. P., reci in piši celih 27 gla-sov. Tudi če bi bili vsi ti glasovi dr. Besednjakovi, je to velika mizerija. V štirih slovenskih občinah tržaške okolice (Nabrež-na, Dolina, Repentabor in Zgo-nik) pa je indipendentistična fron-ta, ki jo je priporočal dr. Besed-njak, dobila 167 glasov, z njo tekmujoča Tržaška unija pa 397. Dodati je treba še, da ti glasovi v tržaški okolici prav gotovo ni-so samo dr. Besednjakovi. Šte-vilo belih glasovnic, ki so tudi dr. Besednjakova alternativa, je bilo v obeh področjih zelo nizko.

Tako je volilna bilanca za dr. Besednjaka še poraznejša kot za titovce. Kaj mu pomaga tednik, kaj obiski in prigovarjanja, ko ga takorekoč nihče ne posluša? Slovenski ljudje so mu končno pokazali, da so spregledali nje-govo sicer zvito, zato nekoristo politiko ter so jo takorekoč so-glasno odklonili. Tako so zadnje volitve ukrojile pravo mero tudi njemu in samo po sebi se po-stavlja vprašanje: kaj neki še sploh dela dr. Besednjak?

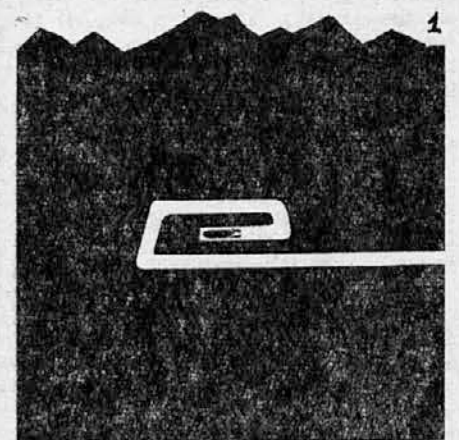
ATOMSKA BOMBA

prekletstvo ali blagoslov

»Z atomsko bombo bi preluknjali Himalajo in povezali z železniško progo Rusijo z Indijo. Tudi Kaspijsko morje bomo podvrtali in tako skrajšali pot za skoraj 2000 km.«

Tako so napovedali ruski inženirji na moskovskem radiju. Za zahodni svet take napovedi že davno niso več fantastične utvare. To so potrdili člani Ameriške komisije za atomsko energijo z objavo izsledkov prve podzemne atomske razstrelitve. Z atomskimi bombami bodo že v bližnji prihodnosti, brez nevarnosti za človeški rod, korigirali zemeljsko geografijo in uresničili industrijske in prometno tehnične zamisli inženirskih obsegov.

Uporaba atomske bombe v koristne namene človeške družbe je pričela ob jutranji zarji 19. septembra 1957. Nekaj atomskih tehnikov je izginilo v rovu, ki so ga rudarji navrtali 510 metrov globoko v Rainierskem pogorju v državi Nevadi, v Združenih državah. Može so nosili s seboj majhno atomsko bombo z razstrelilno močjo ene desetine prve atomske bombe, ki je 6. avgusta 1945 razdejala japonsko mesto Hirošimo. Vodoravni rov, skozi katerega so može nosili nevarno breme, je bil na svojem končnem predelu zavrt v serpentine. V krivinah naj bi se ob razstrelitvi ulovili siloviti valovi pritiska. Na koncu rova so tehniki montirali

PRED PODZEMSKO RAZSTRELITVIJO. V hrib vodoravno navrtan rov. Zadnji del rova je serpentinast, da zadrži pritisk razstrelitve.

bombo, ki je ležala 270 metrov pod zemeljskim površjem. Pred 10 uro so ljudje zapustili rov in vso bližnjo okolico hriba. Nad 500 potresnih strokovnjakov po vsem svetu so obvestili o nameravani razstrelitvi. Ti strokovnjaki so ob tem času ravodvedno opazovali svoje merilne naprave.

Na Rainierskem pogorju so se v spoštljivi razdalji zakopali opazovalci in ne-štrpno sledili sekundnemu kazalcu na urah. Točno ob 10 uri se je bomba razstrelila. Kratko gremenje je prihajalo iz rova, potem pa vse tisto je bilo... Nobenih bliskov, nobenih vidnih razpok, nobenih povečanih radioaktivnosti v ozračju. Merilne naprave na planoti hriba so javile, da se je skalovje zvišalo za 15 cm.

Potresne postaje po severnoameriški celini so sicer zaznamovale potresni sunki, vendar iz potresnih krivulj opazovalci niso mogli ugotoviti, da gre za atomsko razstrelitev kot se to dogaja pri površinskih atomskih razstrelitvah.

Nekaj dni po razstrelitvi se je vrtnala skupina tehnikov odpravila na pot proti središču razstrelitve. Može so bili opremljeni z vsemi varnostnimi napravami, kajti nihče ni mogel vedeti, kakšnim nevarnostim se rudarji izpostavljajo. Vrtali so oprežno, kajti lahko bi naleteli na plinsko vzdolbino, ki bi pri vrtnanju s silo udarila po možeh in jih obsula z radioaktivnim

prahom. Dva meseca po razstrelitvi še vedno niso vedeli, kaj se je z bombo pravzaprav zgodilo. Radioaktivnost je bila nekje v notranjosti hriba stisnjena in zadržana.

Končno so uganko rešili. Pri razstrelitvi sta vročina in pritisk stali vso kamenito okolico razstrelitve. Nastal je krogli podoban prazen prostor z obsegom kakih 30 metrov. V sami lupini te krogle je bila razstreljena skoraj vsa radioaktivnost bombe. Izven »steklene zapore« pa so valovi pritiska zdrobili skoraj pol milijona ton kamenja. Temu pritisku prazna krogla seveda ni mogla kljubovati, zato jo je čez nekaj sekund po razstrelitvi kamenje stisnilo. Nastala je nova odprtina. Večji del razstrelitvene energije se je spremenil v toploto, ki jo še danes hrani notranjost hriba.

Bomba in tehnični napredek

Dr. Libby, fizik svetovnega slovesa, skiepa iz izkušnje podzemne atomske razstrelitve, da bo take razstrelitve mogoče uporabljati v naslednje tehnične namene:

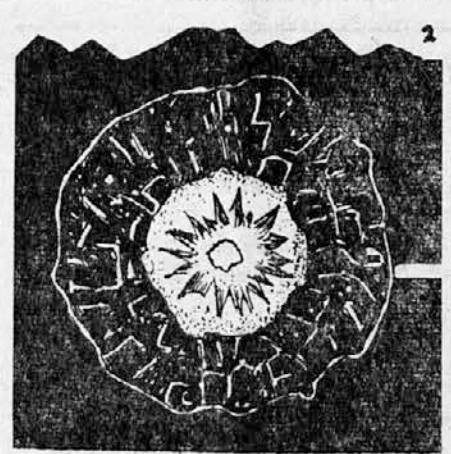
1. V razbeljene odprtine hriba bi dovajali vodo. Ta bi zaradi vročine izparela. Para pa bi gonila parne turbine. Pri taki uporabi atomske energije niso potrebne izredno drage varnostne gradnje, ki jih zahtevajo atomski reaktorji.

2. Eksplozija atomske bombe bi v zapuščenih petrolejskih vrelcih razredčila ostanke (teh ostanke je 20 do 80 odstotkov) in jih skozi nastale razpoke pognala na površje. Neekonomični petrolejski vrelci bi se na ta način donosno izkoristili. Tri velike ameriške petrolejske družbe se že zanimajo za ta način izkoriščanja.

3. Po suhih ravninskih in visokoplanotnih področjih bi atomske bombe sprostile globoko pod površjem lažje vodne studece. Te vodne količine bi spremenile, n. pr. notranjepuščavske predele

Avstralije v obsežna plodna področja. Tudi gospodarsko izkoriščanje Sahare s svojimi obilnimi rudnimi bogastvi bi dobilo z uporabo atomskih bomb novih pobud.

4. Premog in premogove drobce, ki jih

V TRENUTKU RAZSTRELITVE. Okrog bombe se je ustvaril prazen prostor, »krogla« iz stisnjenega kamenja. V daljnem obkrožju je kamenje zmletlo in razbeljeno.

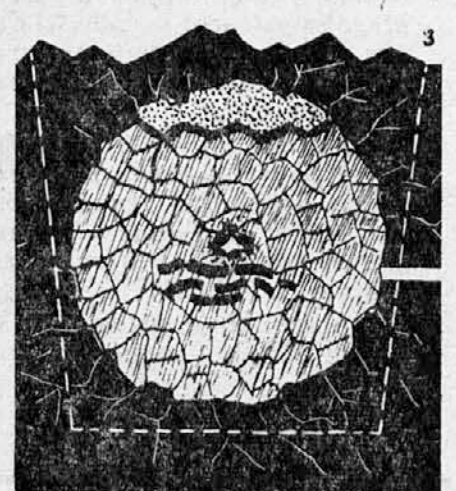
po dosedanjih rudarskih načelih ni mogoče s pridom izkoriščati zaradi težavnih geoloških okoliščin, bi z atomsko energijo spremenili v zemeljski plin, ki bi ga dovajali industriji in gospodinjstvu.

5. Najpogostejša uporaba atomskih bomb v miroljubne namene pa bo verjetno tista, ki bo uresničila številne bodoče načrte. S pomočjo atomskih bomb je mogoče preluknjati cela gorovja, vrtati predore skozi najvišja pogorja ali pa na strmih obalah graditi umetna pomorska pristanišča.

Atomske bombe bodo v bodoče po

kopnem spojile pod Rokavskim prelivom Francijo z Veliko Britanijo. Po kopnem bodo pri Gibraltarju atomske bombe povezale Evropo z Afriko. Pri Carigradu bo nastala pod morskim prelivom nova kopna pot med Evropo in Azijo. Po kopnem bo v bodoče Nemčija povezana s Skandinavijo itd.

To je le nekaj načrtov, od katerih so nekatere inženirji že davno izdelali, sedaj pa jih bodo tudi uresničili. Tako bo atomska bomba ne samo prekletstvo, ampak tudi blagoslov bodočega sveta. Samo izbiro med uničenjem in blaginjo držijo

PO RAZSTRELITVI. Lupina prazne krogle se je stisnila. Pikčasti prostor vsebuje skoraj vso radioaktivnost.

v rokah državniki in na žalost ponekod tudi histerični diktatorji današnjega sveta. Ali bo zmogla razsodnost, ali diktatorska blaznost, je vprašanje, ki bo odločilo usodo sveta.

Zlati zaklad: možgani

Kralj Midas - tako pravi pripovedka - je bil preklet človek. V njegovih rokah se je vse spremenilo v zlato. Če je zajel malo juha, rezal meso ali kruh, če si je natočil vina ali vode... samo zlato. Sredi svojega neizmernega bogastva je bil lačen in žejen. Nam se tako ne dogaja, marsikdo izmed nas bi si želel malo več zlata... In vendar so v vsem, kar uživamo: v kruhu, mesu, v vodi v zemeljski skorji in v morju, celo v kamenih pločnikih sledovi zlata.

Zlato je najbolj razširjeni element. Vsaka zemlja vsebuje zlato; rastline zlato vsrkavajo, ga oddajajo dalje živalim, in tako se dogaja, da z vsakim grizljajem mesa ali radiča in solate zaužijemo tudi nekaj sledov zlata.

Prava zlata zakladnica v človeškem telesu pa so možgani. Zlato, v milijoninah gramov prepotuje skoraj vse naše organe. Nekateri organi se teh zlatih sledov, skušajo čimprej znebiti, drugi pa te sledove privlačijo in jih kopičijo, ker očitno potrebujejo take zlate zaklade, morda kot katalizatorje. Zlato, ki ga sprejema naš organizem, opravlja določen krogotok. Na eni strani te zaklade telo kopiči, na drugi jih odvaža po nekem določenem času.

Zlato bi moralo zdraviti razne bolezni, so premišljevali zdravniki že pred nekaj stoletji.

V resnici se v terapiji vedno znova,

pojavi zlato. Učenjak Paracelsus je poskušal zdraviti takrat zelo nevarno bolezen sifilis. Pred 68 leti je Robert Koch oznanil svetu, da se mu je posrečilo z zlatom preprečiti raso tuberkuloznih bacilov. V resnici napravi najmanjši prašek zlata velike luknje v bacilih. Seleta leta 1913 se je posrečilo sestaviti zlato raztopino, ki je morila bolezenske klice. Tako so odkrili zlato kot zdravilo.

Koloidalno zlato je postalo orožje za pobijanje pljučne tuberkuloze in tudi za zdravljenje kroničnega revmatizma.

Radioaktivne zlate izotope, »198 Au 79«, s pridom uporabljajo za pobijanje napredujočega trebušnega raka.

Barometer - vremenski prerok

Pogled na barometer naj bi nas poučil, ali se bliža lepota ali grdo vreme. Hišni barometer je dober učitelj, vendar je potrebno, da umemo z njim ravnati. Dejansko nam barometer kaže samo težo zračnega stebra nad našim okoljem. Vsekar pa vpliva zračni tlak na vremensko tvorbo. Človek te teže ne občuti, ker ga obdaja zrak z vseh strani. V resnici pa je ta pritisk zelo močan. Na morsko obalo pritiska na vsak kvadratni meter 100 stotov težak zračni stebel. Čim višje se vzpenjamo, tem manjša je ta teža.

Po mnogih domovih visijo danes kovinasti barometri, aneroidi. Preden pre-

čitamo na barometru stanje zračnega pritiska, potrkamo na zaščitno steklo. Iz premika kazalca bomo spoznali, ali zračni tlak v tem trenutku narašča ali pada.

Za vremensko napoved, kateri v prvi vrsti služi barometer, ni važno trenutno stanje zračnega pritiska, ampak tendenca, ki jo nakazuje. Če zračni tlak »pada«, lahko pričakujemo postopno in trajajoče poslabšanje vremena. Naglo »padanje« napoveduje vetrovne nevihte. S počasnim dviganjem lahko pričakujemo trajajoče lepo vreme, naglo dviganje pa napoveduje kratkotrajno lepo vreme.

Merodajna torej ni višina zračnega pritiska, ampak tendenca. Tudi ob nizkem zračnem pritisku imamo lahko lepo vreme. Mirno barometrično stanje odkriva nadaljnje trajanje vremena, kakršno je. Napisi na barometru: stalno, lepo vreme, spremenljivo, dež, vetrovno, nam ne povedo ničesar. Vihar je mogoč pri 760 mm prav tako kot pri 740 mm.

V spomladanskih in poletnih mesecih prinaša polagoma padajoči pritisk v splošnem kratkotrajne nevihte, naglo padajoči pa trajajoče deževje in splošno ohlajanje ozračja. Spomladi in poleti lahko opazimo ob lepem vremenu padec za 2 do 3 mm. Ta pojav je posledica segrevanja ozračja. Če se padec zvečer ali čez noč izenači z narahlim dvigom, ta pojav ni pomemben. Če pa se stanje ponoči ne spremeni, bo sledila pooblašitev.

»Prevrnil sem se, mojster« je zavpil v delavnico in postavil prazno košaro v kot.

»In žemlje?« je zavpil mojster Geliša.

»Žemlje... žemlje. cesta je bila vsa mokra in umazana.«

Dokazano sicer ni, vendar je zelo verjetno, da je mojster Geliša pritisnil fantu - po prepričanju vseh pekovski mojstrov na tem svetu zaslužen - klofuto.

Novica o »dogodku na Tržaški cesti« se je kot blisk raznesla po vsem Viču. Že čez nekaj ur je prišla v pekarno stara vdova Zitnikova, ki je vedno malce pokajljevala. »Mojster Geliša«, je dejala potihoma, se poprsakala za levim uhljem in se skrbno ozirala, da bi je kdo ne čul, »sem slišala, da ste zapornikom porazdelili košaro žemlj. Da ne boste trpeli preveč škode, sem vam prinesla enega jurja.«

Se preden je mogel mojster Geliša vso zadevo pojasniti, je starka izginila skozi vrata.

Čez nekaj minut so se vrata ponovno odprla. Stopil je davčni upokojenec Strgar. Od starosti ves skrušen možiček. Bojazljivo je zaprl vrata za seboj, se prav tako boječe obračal na vse strani in nekaj momljaj, nato pa se približal mojstru in mu zašepetal v uho: »Na eno besedo, mojster Geliša, veste jaz sem natančno videl, kaj se je zgodilo pod mojim stanovanjem. Dobro je, da ste fanta osteli, tako ne bo mogel nihče komu očitati kolaboracije s sovražniki države in ljudstva. Nesreča se je zgodila in nič drugega. Vi ste na škodi, mojster Geliša. Tu je nekaj drobca, saj vem, da tudi vam ni lahko.«

Mojster Geliša je ves pordel. Ravno se je pripravil na daljšo govoranco, ko so se spet odprla vrata. Vstopil je kaplan. »Tudi vi, gospod kaplan, ste prišli po žemlje? Oh, ko so pa tako dobre, kajne?« je spraševal Strgar. Kaplan je

Veseli dan ali Matiček se ženi

Med vsemi številnimi letošnjimi šolskimi prireditvami je bila gotovo najpomembnejša uprizoritev Linhartove veselice. »Veseli dan ali Matiček se ženi«, ki so jo izvedli dijaki slovenske tržške višje gimnazije v Avditoriju. Delo je zrealiziral prof. Jože Peterlin izvirno in mojstrsko.

Ceprav so delo že večkrat uprizorili v našem mestu, privablja klasična slovenska odrska beseda še vedno številne občudovalce. Pristno slovensko okolje, živa slovenska beseda in posebno še izpovedana ljubezen do našega kulturnega snovanja, ki zajema vso našo srednješolsko mladino in ustvarja tako posrečeno vzajemnost med Slovenci v zamejstvu, vse to pričara igralcu in gledalcu tesno povezanost duš in src v eno samo celoto. Taki kulturni sestanki so v današnjih časih v resnici edini okvir, ki s slovenskim solstvom vred izključujejo naše vsakdanje prepire in raznolikosti ter nas združujejo v kulturnem hramu.

Naši dijaki so se dovršeno izkazali, čeprav so nekateri morda prvič v življenju prestopili odrske deske. Prav posebej pa moramo pohvaliti Edija Košuto, ki je igral Matička, Sonjo Polojčič, baronico, Marijo Zlobčev v vlogi Nežke in Jožka Pirjevca, barona, Sonja Polojčičeva se je še prav posebno izkazala s svojo sproščenostjo in razločno izgovorjavo. Prav tako moramo pohvaliti tudi Mirota Opelca, Franka Vekjeta, Otona Pirca, Marina Azmana ter Mihaela Renka. Pavel Chersi je izvrstno zabaval občinstvo.

Balet v narodnih nošah je užigal navdušenje.

Letošnji maturanti so se od svojih profesorjev poslovili s tradicionalno predajo ključev in zaključnimi vaitami. Tako so realni gimnazijci z učiteljskimi slavili na Občini, trgovski akademiki v Sesljanu in klasični gimnazijci na Repen-tabru.

Vsem želimo v teh dneh čim več uspeha pri maturah!

RAZPIS

ZA VLAGANJE PROSENIJ ZA SOLSKO LETO 1958/59 DIJASKE MATICE - TRSTU

Prošnje se vlagajo na posebnih tiskovinah, ki jih prosilci dobijo pri predsednici Dijaske Matice v ul. Roma 15/II (pri SPZ) ali pri upravi Dijškega doma v ulici Buonarroti 31. Prosilci lahko prosijo: a) za sprejem v Dijški dom za rednega zunanjega gojenca, b) za znižanje vzdrževalnine v Dijškem domu, c) za izposojlo šolskih knjig iz knjižnega sklada, d) za podporo v drugih oblikah.

Prošnje za podporo v smislu 2. točke tega razpisa sprejemata do 30. junija t. l. predsednica Dijaske Matice ali pa uprava Dijškega doma. Uradne ure v Dijškem domu so v času počitnic vsak delavnik od 9. do 12. ure. Vsa potrebna pojasnila in navodila prejmejo prosilci pri zgoraj navedenih naslovih.

ŠOLSKE VESTI

Na Višji realni gimnaziji s slovenskim učnim jezikom v Trstu se prične

ZRELOSTNI IZPITI

dne 2. julija ob 8 uri in 30 minut s pisnim izpitom iz italijanščine.

ŠOLSKA RAZSTAVA

Drž. Nižja industrijska strokovna šola s slovenskim učnim jezikom v Trstu (Rojan, Via Montorsino št. 8-III.) priredi ob zaključku tekočega šolskega leta razstavo del in deklisih izdelkov ročnega dela in risanja.

Razstava bo odprta od nedelje 29. junija do vključno petka 4. junija t. l. vsak dan od 9. - 12.30 in od 15. - 19. ure.

POD CRTO

Gregorčev Jernejček

Jernejček je bil sedmi otrok železniškega čuvaja Gregorca. Bil je majne postave kot vsi otroci revnih družin, droben z nekoliko predolgim nosom, modrih, zbudljivih oči, rdečelas. Obraz mu je bil nagosto posejan s pegami.

Nič posebnega ni bilo na Jernejčku. Le kadar je zjutraj med peto in sedmo uro - preden je odhajal v solo - raznašal pri peku Geliši kruh in žemljice po hišah, je izgledal pomembnejši. Jezdil je namreč na polomljenem starem kolesu z belo pekovoš čepico na glavi in z ogromno košaro čez volan. Ob takih trenutkih se je ponašal kot nekdanji prevažalec kruha, Gobec, ki se pod novimi gospodarji šopiri v ameriški limuzini v veliko nevoščljivost Vičanov. Skoda le, da so viški meščani ob tem času še dremali, tako da so bil le zelo redki tisti, ki so ga lahko občudovali, kot n. pr. nočni čuvaj v Tobačni tovarni, Misljev, ali pa mlekarica Spela.

To pa ni bilo vse. Točno vsako jutro, ko je Jernejček odnašal kruh profesorju na št. 8 ali zdravniku na št. 10, je prihajala po Tržaški cesti kolona mož. Korakali so kot vojaki. Ni jih bilo težko prešteti: sedemkrat štirje in še dva v zadnji vrsti. Točno trideset mož. Trop je bil vseh starosti in vseh postav, le debeluharjev med njimi ni bilo. Bili so vsi razcapani, sivi v obrazih in upadlih lic. Vsi so bili tudi neobriti.

Vsako jutro je moral Jernejček s pecivom v košari mimo te žalostne procesije. Nihče izmed mož ni dvignil glave, nihče ni spregovoril besede, čeprav se je Jernejček zavedal, kako jih draži v nozdri vonj po njegovih svežih žemljicah. Tiho so korakali mimo njega, in še dolgo so se čuli odmevi korakov po asfaltirani

cesti. Bili so tu in vendar jih ni bilo. Izgledalo je, ko da jih od ostalih ljudi loči neviden zid. Le malokdo se je ozrl nanje. Nihče o njih ni razgovarjal, in če se je po naključju vtihtapila v razgovor beseda o političnih jetnikih, so pomolkovaleci nenadoma utihnili.

Jernejček je vedel, da se večina prebivalcev vsaj navidez izogiblje tropa. Za gospodarje v deželi so to bili razkriti sovražniki države in ljudstva, imperalistični agenti in vohuni, apostoli reakcije, klicarji starih, gnilih časov. Vsega so bili krivi, tudi tega, da ljudje stradajo, da nimajo kaj oblédi, da so otroci jetični; krivi so tako suše kot poplav.

Pot, ki jo je moral Jernejček prevoziti vsako jutro, je bila strogo prepisana. Na noben način se ne bi mogel izogniti srečanja s temi možmi, ki so prihajali nekaj minut po šesti uri.

V začetku se jih je bal, čeprav mu niso nič zalega storili, saj je spremljal trop kar deset do zob oboroženih milicnikov. Ščasoma pa se je srečavanja privadil. Pravzaprav ni mogel na teh možeh zapaziti nič hudega. Bili so ljudje kot vsi drugi. Le nekaj jih je ločilo od ostalega prebivalstva. Njihovi ostrji, zaskrbljeni, vendar pa odločni obrazi. Če pa se mu je posrečilo z enim izmed njih srečanje s pogledom, je bil ta pogled poln iskrenosti, zaupanja v samega sebe, pogled kot bi gledal na dno Bohinjske Savice. Pravo nasprotje od oči zgrajenih samozancev s srejem zakrknjenim, hnavskim, dušo in srce ubijajočim pogledom. Gotovo je bilo tem ljudem gorje, in večkrat je Jernejček premišljeval, kaj bi lahko storil, da bi jih videl vsaj enkrat veselo, nasmejana, srečne. Če bi, n. pr. vozil prostoročno s košaro na glavi, ali kaj podobnega.

Ze kmalu pa je Jernejček uganil, zakaj izgledajo tako nadložni in bedni. Lačni so, je premišljeval. Jernejček je

dobro vedel, kaj je lakota. Preden je prišel v pekarno, kjer kruha ni manjkalo, je bil večkrat lačen kot sit. Lakota je nekaj umazane tople vode. Ali so v množico boleznih ozdravili ali pa umreli, od lakote pa lahko samo umreli. Za lakoto ni zdravila. Ta ostaja priklenjena pri hiši, če se ne zgodi čudež in pride v hišo kruh. Morda je teh trideset mož, je nadalje razmišljeval Jernejček, použilo za zajtrk nekaj umazane tople vode. Ali so v mnogih mesecih sploh kdaj videli svež kruh? In to sedaj, ko je v izobilju rumenih, svežih žemljic, ki tako prijetno hrustajo pod zobmi...

Kako se je nesreča pripetila, tega ni nihče mogel uganiti. Morda je bila krivda na mokrem asfaltu na Tržaški cesti, ali pa je staro kolo spet zaigralo eno svojih muhavosti. Zjutraj, 5. maja, ko je Jernejček Gregorc s svojim kolesom in pecivom prekal ceto, da bi postregel Zdravnikovim, je nenadoma tresnil na tla. Košara se je prevrnila in žemljice, sedeminsdeset jih je bilo, je zatrljal mojster Geliša, so se zakotalile po široki cesti, ki je bila še vsa mokra od nočnega dežja.

Tu so ležale žemljice in tu so tudi že prihajali možje.

»Za vas!« je zavpil Jernejček, »za vas vse!«

Ce hočemo povedati po pravici, moramo priznati, da teh vzklikov nihče ni slišal. Morda jih je Jernejček ponavljal samo v svojih mislih. Vedel pa je, da peceiva, ki pade na tla, ne sme dostavljati. Cemu bi se torej pripogibal?

Preden so štirje milicniki, ki so se zaspano vlekli za tropom, ovedli, kaj se je zgodilo, so žemlje izginile kot kafa.

Jernejčkove hlače so bile raztrgane na kolenih. Po nogi mu je curljala kri. Kljub vsemu pa se je pognal na kolo in zdirjal nazaj v pekarno.

Nauk 50 tisoč komunističnim volivcem

Splošna boljševiška ofenziva proti Titovi Jugoslaviji z udeležbo vsega komunističnega kolonialnega carstva, ki mu - kakor vse izgleda - ne zapoveduje več samo Kremenj, ampak tudi azijske središče svetovne komunistične elipse, Peking, je zdranila tudi naše titovce. Titovski tržaški glasili bosta spet enkrat zamenjali srajco.

Se do večeraj so kuharji pri »Pr. dn.« dvigali v sedma nebesa Sovjetijo in njene Stalinovega naslednika. V isti sapi pa so zmerjali, grdili in klevetali zahodni svet in posebno še Združene države, katerim se ima »Pr. dn.« vsaj posredno za hvaliti za svoj obstoj. In kaj so za svoje malikovanje in prilivanje prejel? Trupla pomorjenih voditeljev madžarske revolucije iz meseca oktobra 1956. Poklana trupla Titovih prijateljev. Taka je bila in taka ostaja kremenjska hvala. Pri zadnjih volitvah so na vso moč navijali za komuniste, in priznati je treba, ne brez uspeha.

Tisti, ki imajo še porcijo zdrave pameti, posebno pa še ne povsem zatrti čuti plemenitosti in človekoljublja, tisti se danes gotovo sramujejo, da so z volilnic v rokah zaposkali komunističnim rokam v Budimpešti. Tiste trdožive zagovornike komunizma, ki naj bi po njihovem vladali v Italiji, če bi se po kaki katastrofalni nesreči dokopal na obali, po zahodnoevropskih in ne azijskih metodah, sta Terracini in Pajetta, najvidnejša poveljnika italijanskega komunizma postavila na laž. Oba apostola plemenitih zamisli in tvorca boljših časov za ponižane in razžaljene sta z ognjenim cinizmom opravičevala zahrbiti in strahopetni umor Nagya in Maleterja.

Tu namreč ni šlo zgolj za umor komunistov, ki so jih pomorili komunisti, ampak gre za mnogo pomembnejše stvari. Legalno vlado Imre Nagya so poglajale boljševiške vojaške horde in ne volja madžarskega naroda. Sovjetski general je izvalil generala Maleterja v past in isti general je činično v imenu Kremlija prelomil svojo častniško besedo, s katero se je obvezal jugoslovanskemu poslanstvu v Budimpešti, da Nagya nihče ne bo preganjal. Taka zagotovila je dala madžarska vlada tudi Titovi vladi.

Na vsa ta gangstrska krivoprišestva, kakršnih ne poznajo niti afriški kanibali (tem je dana beseda sveta) so se poživljali komunistični svetovlasi Pokrajinskega sveta v Trstu z izjemo g. Grbe in se še svetohlinski zgražali, da je Pokrajinski svet to ognusno dejanje obsodil. Ali ne bi bolje storili, če bi se skrili v mišje luknje? Pozabiti tudi ne smemo, da so mnogi poklicni komunisti v Trstu zaploškali morilec in krivoprišestnik in da so italijanski komunisti v vsej državi ostali v svoji sramoti popolnoma osamljeni.

Morilec in krivoprišestnik so ostali na strani samo komunisti. Tega naj za

bodoče upravne volitve ne pozabijo številni nekomunisti, ki so nasledili komunistični propagandi v prepričanju, da bodo svojo osebno nevoljo potolažili z izbiro komunističnih kandidatov. Ti dobromerni in zapeljani volivci, naj pomislijo, da bi usoda Nagya in Maleterja pod komunistično strahovlado zadela njihove najbližje sorce in tudi njih same, če bi

svojo nejevoljo razkazovali v enem samem odstotku tistega, kar danes lahko svobodno počenjajo. Vzrokov za nejevoljo pa bi v takem primeru imeli tisočkrat več kot jih imajo danes.

Nagy in Maletelj naj bosta učitelja tistem 50.000 volivcem na Tržaškem, ki so se nehote pridružili zagovornikom umorov in krivoprišestva!

V pojasnilo slovenskim volivcem!

Pred kratkim se je pojavil glas, da bi pri prihodnjih občinskih volitvah nastopile naše demokratične stranke na skupni listi z italijansko krščansko demokracijo. Ta misel bi utegnila ustvariti v javnosti domnevo, da je to uradno stališče slovenskih demokratičnih strank. zato izjavljata podpisani Slovenska demokratska zveza in Slovenska katoliška skupnost naslednje:

Ker pri letošnjih političnih volitvah ni bilo možno nastopiti z našo Slovensko listo smo povabili volivce, da glasujejo za italijanske demokratične liste.

Nikoli pa nismo niti razpravljali o tem, da bi pri občinskih ali deželnih volitvah nastopili z italijanskimi strankami skupno na isti listi.

Kadarkoli bo pri bodočih volitvah dana možnost za samostojen nastop, se bomo vrnili k slovenski listi in naši stari lipi.

Trst, 23. junija 1958.

SLOVENSKA DEMOKRATSKA ZVEZA
SLOVENSKA KATOLIŠKA SKUPNOST

Evropska federalistična mladina

Misel evropske federacije svobodnega sveta je končno zmaga. Zato Slovenci in slovenska mladina v Italiji ne smejo več pasivno motriti ves svet preobrazujočih dogodkov. Evropska federacija je rešitev Evrope.

Stare narodne države, stisnjene v svoje ozke zgodovinske meje ne spadajo v atomsko dobo. Ta doba postavlja razsežne politične in gospodarske velikane. Zato pričenja postopoma likvidacija starih držav. Jeklarska in premožna gospodarska skupnost, Skupno evropsko tržišče. Evropa, to so živi predhodniki Združene Evrope.

Pri vseh svobodnih evropskih narodih že delujejo društva za propagando vseevropske miselnosti in vseevropskega duha. Tudi italijanska mladina deluje s središčem v Milanu z vrsto poučnih političnih predavanj.

Slovenci se zavedamo, da smo kulturno in politično zrel narod, zato bi morala tudi naša mladina prirediti z ustanovitvijo društev za Združeno Evropo. Nosilci teh zamisli pa bi morali biti prav slo-

venski visokošolci. Sedaj o počitnicah bo dovolj priložnosti. Zamisel je zdrava, hvala in polna življenja. V starih in vzposredno z italijansko mladino in evropsko federalistično mladino bodo pomagali postavljati temelje za veliko stvar - za boljšo bodočnost Evrope, pa tudi za boljšo bodočnost lastnega naroda in samega sebe.

To so naložbe na daljši rok, zato pa so tudi plodonošnejše.

Dr. Josip Agneletto

10-letnica tržaškega velesoja

V nedeljo, 22. junija so slovesno otvorili X. Mednarodni velesojem v Trstu. Gospodarska ustanova, ki je razmeroma mlada pridobitev tržaškega mesta, se je v teku desetletja razvila v izredno pomembno periodično trgovsko središče zlasti med Vzhodom in Zahodom. Tržaško mesto je na ta način v omejenem obsegu obnovilo svoje nekdanje kupčijske tradicije in našlo pod novimi okoliščinami in kljub številnim oviram izvržno zasnovu

Ob zaključku šol

Zaključne šolske prireditve so se v teh dneh razvrščale kot po tekočem traku. V tekmi šolskih nastopov in razstav so bile zastopane prav vse slovenske šole na Tržaškem ozemlju. Povsod so se starši in prijatelji naše mladine polnoštevilno udeleževali uspehov svojih otrok in v mnogih krajih so tudi velikušno podprli napore učiteljstva in šolarjev z navet, sodelovanjem in podporami. Tako so šolske prireditve povežale šole in dom in ponovno izpričale medsebojno vzajemnost.

Solsko leto je zaključeno, počitnice in šolske kolonije so tik pred nami. Šolski drobiž se bo razpršil na vse vetrove. Zavedne Slovence pa že navdihujejo nove skrbi. Kako bo s šolskimi obiskom v novem šolskem letu? Sovražni napori se bodo ponovili kot vsako leto. Ali jim bodo slovenski starši spet nasledili? Ali bodo vsi Slovenci, posamezniki in organizacije, storili svojo narodno dolžnost in z besedo in dejanjem poskrbeli, da slovenski otrok pohaja slovensko šolo?

Slovenska šola je srčni utrip našega življenja in obstoja. Kdor sruči ne dovaja svojih lastnih sokov, je grobokop slovenske bodočnosti na tem ozemlju. Danes ni nobenih izgovorov za pobege in izmikjanja. Šolarji slovenskih šol so pred strogimi sodniki dokazali, da jim slovenska šola posreduje solidno znanje tudi za tekmovanja z učenci italijanskih šol in to v spisih iz italijanščine. Poleg italijanskih

šolarjev je nagrado Tržaške posojilnice za najboljši spis o negi zob prejela učenka V. razreda slovenske šole na Opčinah, Anica Trento.

Na italijanskih vseučiliščih dijaki slovenskih srednjih šol z uspehom zaključujejo vseučilišče nauke; njihovo znanje tujih jezikov pa jim odpira pot v življenje z večjimi izglede kot tistim, ki jezikov ne poznajo. Za Evropsko premožnost in jeklarsko skupnost so tudi med Slovenci iskali poznavalce tujih jezikov. Te zahteve se bodo z uresničenjem Evropske skupnosti podvojile.

O vsem tem premišljuje med počitnicami in ukrenimo vse, da se bodo slovenske šole napolnile. Slovenski oče

Dežurna služba

SNG je za svojo zadnjo premiero uprizorilo modernega poljskega dramatika Jerzy-ja Lutowskega »Dežurno službo«. To je drama človeka, ki ga teptajo, ko ga ne rabijo, se zanj navdušujejo in ga hvalisajo, ko potrebujejo njegove pomoči. Tadeusz Osinski, ki je v drugi svetovni vojni boril proti Nemcem v Varšavi. Ko je prišlo do pokola teh poljskih junakov, v prisotnosti Rusov oddaljenih le nekaj kilometrov od Varšave, ki so mirno gledali na pokol, ne da bi posegli v borbo, je bil Osinski zaradi svoje soudeležbe pri odpornem gibanju obsojen na sovjetsko zahtevo na dve leti zapor. Dramatik gre mimo tega hladnokrvno in se pri izdaji Sovjetov ne ustavi, ker se pač ne sme in ne more.

Deset let po koncu vojne deluje, Osinski kot kirurg v bolnišnici. Tedaj pripelje hudo bolnega partijskega prvaka, ki bi ga Osinski moral operirati. Toda Osinskemu ne zaupajo partija pod nož. Lahko bi se zgodilo, da bi ga hote kaj polomil ter se tako masčeval nad osvojenim kliko. Toda v bolnišnici nimajo drugega operaterja. Ravnatelj se tedaj začne Osinskemu priljubiti in ga prosi naj kljub vsemu partija operira. Osinski zaide tedaj v resne dvome: ali naj odkloni operacijo, ali naj operira, saj je konec koncev tudi partijec človek. V Osinskem zmaga človek, kajti sam noče biti podoben komunistom, ki bi na smrt bolnega političnega nasprotnika pustili umreti. Odlodi se za operacijo. Toda prav tedaj prispe iz mesta drug operater. Direktor bolnice in ostali se medtem posvetujejo, kaj naj store. Tedaj se iz operacijske sobe izve, da Osinski operira.

Igralci so se vsi od prvega do zadnjega potrudili in se poglobili v svoje vloge,

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu sporoča staršem otrok, ki so namenjeni v počitniško obmorsko kolonijo v Nabržino, da bo odhod v torek 8. julija. Otroci naj se zberejo točno ob 8.30 na sedežu društva v ulici Machiavelli 22/II.

Odbor

tako da ni mogoče reči, da bi kdo prekal drugoga.

Tendenciozna igra je privabila na premiero le malo gledalcev. Zato v korist SNG ponavljamo, da mora vodstvo postaviti v svoj repertuar dela brez politične tendence, ki naj jih uprizarja v Avditoriju.

S. R.

LISTNICA UREDNIŠTVA

V. M. S. Fickom in njegovo moralo smo že pred časom zaključili vsako polemiko. Zakaj? Vse laži in klevete smo mu po zaslugi vrnil in vse je tudi molče pogoltnil. Na določeno zvrst ljudi, ki jih srečavamo od časa do časa ob zgodnjih jutranjih urah po mestnih ulicah, se tizen človek ne ozira. Da kričavče zagovarja letošnji šolsko uredbo, proti kateri je protestiral tudi dr. Dekleva, je povsem v skladu s fickersko žurnalistiko. Z Vašo pripombo, da pomeni odstranitev »begunskih profesorjev« slovensčine za slovenske srednje šole isto kot imenovanje Ficka za glavnega urednika slovenskega dnevnika, nismo istih misli. V šolstvu so prizadeti vsi Slovenci, razen nekaj analfabetov, pri katerih celo tržaško slovensko narečje strahovito šepa, pri dnevniku pa je prizadeta le peščica čitateljev. Sicer pa so v titovskih vrstah že neštetokrat dokazali, da je blaginja »novega razreda« tisočkrat pomembnejša od slovenskih narodnih koristi.

PODPIRAJTE SDD

DAROVI

Gospa G. M. iz Italije daruje za tiskovni sklad »Demokracije« lir 900.— Za sklad »Demokracije« je daroval 1000 lir g. France Terpin iz Bukovja v Steverjanu. Lepa hvala.

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Dopisi za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
Goriško uredništvo:
Gorica, Riva Piazzetta 16-I.
CENA: posamezna številka L 30.—
Naročnina:
mesečno L 50.— — letno L 600.—
Za inozemstvo:
mesečno L 90.— — letno L 1000.—
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223

Odgovorni urednik:
Prof. IVAN RUDOLF
Tiskarna Adria, d. d. v Trstu

Dogodki doma

SEJA ŠIRSEGA ODBORA SDZ. V nedeljo 22. junija je zasedel širši odbor SDZ. Predsednik dr. Josip Agneletto je v svojem govoru analiziral potek državnozbornih volitev. O istem predmetu so spregovorili tudi govorniki s podeželja. Slovenski demokratični volivci so pokazali tudi ob zadnjih volitvah trdno discipliniranost in politično zrelost. Nadalje razprave so obravnavale bodoče upravne volitve. Sprejeti sta bili dve resoluciji, ki jih objavljamo na drugem mestu.

UMRL JE REKTOR TRŽAŠKEGA VSB-UCELISKA. Prejšnji teden je nepričakovano umrl rektor Tržaške univerze, prof. Rudolf Ambrosino. Pokojnik je bil star komaj 48 let in je slovel kot znanstvenik tudi izven meja svoje domovine. Smrt zelo ugledne osebnosti je pretrpela ves tržaški znanstveni svet. Pokopali so ga v Rimu.

ZA OKREPITEV ČESKOSLOVANSKEGA TRANZITA. Na tržaškem velesojmu je bila letos zastopana številnejša čkoslovaška delegacija. Pri tej priložnosti so tržaški pridobitniki razpravljali s čkoslovaškimi zastopniki o krepitvi čkoslovaškega blagovnega prometa preko tržaške luke. V trenutku, ko nastopa moskovski gospodarski boj kot proti Titovi Jugoslaviji, so izglede za okrepitev blagovnega prometa iz sovjetskih satelitskih držav konjunktorno ugodni. Na drugi strani pa se bodo iz istih političnih pobud počele trgovske izmenjave tudi med Jugoslavijo in Italijo.

OKRNITEV SNG. Po mestu se širijo glasovi, da bodo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev skrajšali število osebja pri SNG v Trstu. Prizadete pa bodo - po istih vestih - tudi še druge organizacije in posamezniki. Za partijsko propagando, ki požira ogromne zneske denarja, imajo komunistične vladavine neusahljiva brezna denarja, za kulturne potrebe pa samo toliko, kolikor ta služi partijskim koristim.

ANGLESKE »MIROVNE DEVICE« V NASEM MESTU. Komunistična »mirovna« propaganda je osrečila tudi naše mesto. Angleške »mirovne device« so obiskale tržaške tovarnice in jim morda prinesle s seboj v spomin poslanika Arturja Hornerja, britanskega komunističnega prvaka, edinega komunističnega, ki kaže še nekaj civilnega poguma. Naše komuniste bodo seveda Hornerjevo poslanico zmolčale, zato jo v kratkih besedah navajamo tu. Horner je nemrež dajal, da ga je novica o bu-

dimpeštanskem umoru »pretresla in ogorčila«. Likvidacijo Nagya in Maleterja je angleški komunistični poglavar označil za »nepotrebno norost«. Dodal pa je: »Smrt Nagya in Maleterja ničesar ne urejuje, kajti njihove ideje bodo živele dalje.« Ali je morala debelo pogledati Marinka Bernettecova, če so jo britanske tovarišice osrečile s tako resnico.

NOVI JUGOSL. GEN. KONZUL. Kakor znano je prejšnji jugoslovanski generalni konzul v Trstu, Mitja Vošnjak, odšel v Pankov, v Vzhodno Nemčijo za jugoslovanskega poslanika. Verjetno je prišel z dežja pod kap in to v vsakem oziru. Prava ploha pa ga najbrž šele čaka. Na Vošnjakovo mesto so imenovali Zigo Voduška, ki ima 45 let in je dovršil pravno fakulteto v Ljubljani leta 1938. V komunistični državni hierarhiji je bil na važnih mestih. Nekaj časa je bil dodeljen tudi veleposlanstvu v Washingtonu. Nazadnje je bil namestnik ravnatelja za gospodarske zadeve zunanjepolitične službe.

SARAGAT VZNEMIRIJA BORZIJANCE. Sodelovanje socialnih demokratov v novi italijanski vladi je pred dnevi povzročilo močan padec določenih vrednostnih papirjev na borzah, posebno delnic. Razširilo se je namreč vesti, da bo nova vlada na zahtevo Saragata nacionalizirala nekatere veleindustrijske truste. Socialni demokrati je pa s svoje strani zatrjujejo, da je padec povzročila špekulacija, da bi na ta način že ob samem nastopu oslabilo vlado.

SVETOIVANSKI KRESOVI. Tudi letos so zagoreli po tržaški bližnji in daljni okolici kresovi na kresni večer. Njihovo število pa se manjša z leta v leto. Zaslugo za to imajo seveda naši komunisti, ki so jim slovenska izročila trn v peti.

DVOJNA MORALA. Pred časom se je »Pr. dn.« upravičeno zgražal nad varnostnimi silami, ki spravljajo ljudi pred sodišča zaradi dejanj izvršenih ob koncu pretekle vojne. Takrat smo uredniki »Pr. dn.« spomnili na Tita ki je po skoraj 40 letih obnavljal »solunski proces«. Pred dnevi so obsodili na smrt v Titovi Jugoslaviji četniškega poveljnika Milosa Tomića. Obsodili so ga dejanj, izvršenih pred 14 leti. Zgražanje urednikov »Pr. dn.« je tudi tokrat izostalo, taka je pač partijska morala.

Z NEZNANJEM SO TEZAVE. Prigodnostni zaodovinarji iz stolpcev tržaškega dnevnika »Il Piccolo« se od časa do časa predstavljajo tržaški javnosti s tako revnim spominom in tako čudovit pomanjkljivim znanjem preteklosti, da je povprečni Tržanec upravičeno razočaran nad tako žurnalistiko. Pred časom je n. pr.

TRŽAŠKI PREPIHI

Socialnost komunističnih gospodarjev

Pred nekaj leti so se naši titovci hrupno potegovali za minimalne mesečne premjeme za vse vrste delavstva in nameščencev ter postavljali minimalno zahtevo 60.000 lir mesečno. Istočasno pa so njihovi gospodarji na ozemlju cone B delili delavstvu in nameščencem mesečne plače po 12.000 do 15.000 dinarjev. Nekaj mesecev so se stavci pri »Pr. dn.« in »Corriere di Trieste« borili, da so dosegli iste plače in mezde, kakršne predpisuje sindikalna pogodba. Celo stavkati so morali, da so prišli do svojih pravic.

Pred dnevi je izbruhnilo mezdna gibanje med uredniki komunističnega uradnega glasila »L'Unità«. Uredniki so na nekem svojem zborovanju sklenili zahtevati minimalne sindikalne mesečne plače, ki veljajo za vse državno ozemlje.

Prav isto vodstvo KPI, ki stalno denuncira vsak prekršek delovnih pogojev s strani nekomunističnih podjetij, je isti kršitelj, ker lastnih urednikov ne plačuje po zakonitih določilih. Srednja uredniška plača pri dnevniku »L'Unità« znaša okrog 60.000 lir mesečno in je približno za 30.000 lir nižja od plač, ki jih predpisuje kolektivna pogodba. Res prekrasni so tile apostoli in vzorniki socialne pravičnosti! So pač živa slika svojih gospodarjev na oni strani železne zaves.

Vse to seveda našim preprostim komunistom ni mar, saj oni niso zaposleni pri komunističnih podjetjih.

Panslovanski internacionalci

Kadar zaide kremenjski propagandni stroj v zagato, se ateistični diktatorski trop spominja pravoslavja. To se je dogajalo v prvih mesecih druge svetovne vojne, ko so Hitlerjeve horde drvele proti Moskvi. Takrat so se kremenjski oblast-

neži obnašali kot brezverski mornarji na razburkanem morju... Zato pa je po vojni, ko so revolucionarni užitarji in vojni dobičkarji po zaslugi preprostega naroda spet trdno sedeli na mastnih stolčkih, z vslo isto udaril po vsej Rusiji val protiverske gonje.

Vse do druge svetovne vojne so bile označbe: Rusija, Rus, ruski, prava veleizdaja nad internacionalistično Sovjetijo. Sedaj pa so se špekulantski internacionalci nenadoma spomnili Slovanov v Moskvi in Slovencev v Trstu. Tu je med volilno gorečnostjo Marija Bernettecova na svojih volilnih shodih popolnoma zatajila komunistično internacionalo in v svojih lovskih naporih za slovenske glasove ne samo povsem posnemala govorilne Slovence liste s prejšnjih volitev, ampak jih je celo prekašala. Tudi najbolj odozno pretvarjanje ji je prav hodilo.

V Moskvi pa so ustanovili »Slovenski komite ZSSR« in razglasili apel vsem Slovanom.

Seveda je ta apel v vidni obliki ponatisnilo tudi tržaško »Delo«, ki z nacionalizmom zmerna ob vsaki priložnosti vse nekomunistične Slovence. »Apel« takole zaključuje svojo hinavsko popevko: »Z vsemi razpoložljivimi sredstvi se moramo vsi Slovani boriti proti oborožitvi zahodnonemških revanšistov z raketnim orožjem ter atomskimi in vodikovimi bombami.«

To oznanjajo tisti ljudje, ki so se avgusta 1939 pobratili s Hitlerjem, ga krmili s strateškimi surovinami in ga hujskali na drugo svetovno vojno. S Hitlerjem so v to vojno skupno koračili z napadom in z izdajalsko razdelitvijo Poljske, ki je slovenska država. Če so Nemci revanšisti, so potencialni revanšisti že od nekdanj Prusi, ti pa so tako in tako današnji najzvestejši sovjetski zavezniki v Vzhodni Nemčiji.